

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕБІГУ ХРОНІЧНОЇ СЕРЦЕВОЇ НЕДОСТАТНОСТІ НА ТЛІ ІШЕМІЧНОЇ ХВОРОБИ СЕРЦЯ В ПОЄДНАННІ З ХРОНІЧНИМ ОБСТРУКТИВНИМ ЗАХВОРЮВАННЯМ ЛЕГЕНЬ

Винниченко Л.Б., Головка Т.М., магістр

СумДУ, кафедра сімейної медицини

Хронічне обструктивне захворювання легень (ХОЗЛ) поєднане із хронічною серцевою недостатністю (ХСН) на тлі ішемічної хвороби серця (ІХС) займає домінуюче місце серед хвороб внутрішніх органів. Частота такого поєднання коливається в межах від 7% до 52%. Поєднання обох захворювань обтяжує їх перебіг та підвищує ймовірність смертельних наслідків. Летальність при загостреннях обох станів досягає 10%. Незважаючи на широке застосування прогресивних методів діагностики, досить часто, при поєднанні обох патологій виявляють лише одну, оскільки захворювання мають подібну клініку і маскують перебіг одне одного, що в кінцевому результаті погіршує перебіг, призводить до неадекватного лікування та тяжких наслідків.

Метою даної роботи було вивчення особливостей перебігу та морфофункціонального стану міокарду у хворих з ХСН на тлі ІХС в поєднанні з ХОЗЛ.

Матеріали та методи дослідження. Під наглядом перебувало 134 хворих віком від 45 до 78 років, співставні за віком та статтю, з ХСН ІІ, ІІІ ФК на тлі ІХС. Основну групу (І група) склали хворі на ХСН ІІ, ІІІ ФК з супутнім ХОЗЛ ІІ, ІІІ стадії (n=74), контрольна група (ІІ група) представлена хворими з ХСН ІІ, ІІІ ФК без порушень функції зовнішнього дихання (ФЗД) (n=60). Оцінювали структурно-функціональні параметри серцево-судинної системи методом ехокардіоскопії (Ехо КС), якість життя пацієнтів, вираженість задишки по шкалам, проводилося біохімічне, клінічне дослідження крові, дослідження ФЗД, сатурації кисню.

Результати дослідження. У всіх обстежених хворих виявлено зниження якості життя. Проте, у хворих із сумісною патологією погіршення суб'єктивної оцінки свого стану проявлялося вірогідним зниженням цього показника, на що вказують середні бали за результатами Мінесотського опитувальника ($46,9 \pm 2,5$ та $39,5 \pm 2,7$ бали в 1-й та 2-й групах відповідно, $p < 0,05$). При вивченні морфофункціонального стану міокарду було виявлене збільшення діаметру правого шлуночка (ПШ) у парастернальному доступі на 12% ($p < 0,05$), при відсутності суттєвої різниці діаметру нижньої порожнистої вени. У 31 особи (41,9%) досліджуваної групи спостерігалась легенева гіпертензія, вірогідне збільшення систолічного тиску в легеневій артерії (СТЛА) й дилатація правих відділів серця. Так, розміри правого передсердя (ПП), ПШ й показники СТЛА склали: $5,41 \pm 0,11$ мм рт. ст.; $3,98 \pm 0,15$ мм рт. ст.; $3,59 \pm 0,13$ мм рт. ст. й $4,58 \pm 0,22$ мм рт. ст.; $2,70 \pm 0,26$ мм рт. ст.; $2,07 \pm 0,6$ мм рт. ст. в 1-й та 2-й групах відповідно, $p < 0,05$. Збільшеними виявилися й розміри лівих відділів серця: кінцевий діастолічний розмір (КДР) лівого шлуночка (ЛШ) й кінцевий систолічний розмір (КСР) ЛШ склали $5,57 \pm 0,09$ мм й $4,13 \pm 0,09$ мм та $5,52 \pm 0,09$ мм й $4,03 \pm 1,1$ мм відповідно в 1-й та 2-й групах, а розміри лівого передсердя (ЛП) - $3,98 \pm 0,05$ мм й $3,82 \pm 0,04$ мм в 1-й та 2-й групах; $p > 0,05$. СТЛА у хворих із поєднаною патологією був також підвищений, і склав $32,5 \pm 1,05$ мм проти $26,7 \pm 0,42$ мм у хворих контрольної групи, $p < 0,05$. Показник фракції викиду лівого шлуночка (ФВЛШ) у хворих основної та контрольної групи не відрізнявся: $58,9 \pm 0,88$ та $59,2 \pm 0,76$, $p > 0,05$. Розмір порожнини ЛП був достовірно вищий у хворих із поєднанням ХСН на тлі ІХС та ХОЗЛ, значно перевищував норму. В групі хворих на ХСН з порушенням ФЗД встановлені тісні кореляційні взаємовідношення між правими та лівими відділами серця, а саме: між ПП й ЛП ($r = 0,82$; $p < 0,05$), а також між КДР й КСР ЛШ й ПШ ($r = 0,63$ й $r = 0,57$ відповідно; $p < 0,05$). В групі хворих на ХСН в поєднанні з ХОЗЛ товщина міжшлуночкової перегородки (ТМШП) вірогідно більша ($1,18 \pm 0,01$ й $1,0 \pm 0,03$ в 1-й та 2-й групах, $p < 0,05$), а її розміри корелюють зі значеннями СТЛА ($r = -0,41$; $r = -0,51$, $p < 0,05$). У хворих на ХСН в поєднанні з ХОЗЛ збільшується частота виявлення гіпертрофії ЛШ, про що свідчить збільшення кількості осіб (58, що склало 78,4%) з підвищеним індексом маси міокарду лівого шлуночка (ІММЛШ) в порівнянні з групою хворих, що мають ізольовану ХСН (36 осіб - 60,0%) ($p < 0,05$). У хворих на ХСН з ХОЗЛ спостерігається позитивний кореляційний взаємозв'язок між ІММЛШ з гематокритом крові ($r = 0,57$; $p < 0,05$) й негативний з показником SaO_2 ($r = -0,89$; $p < 0,05$). Особливістю, що відрізняє пацієнтів із ХСН в поєднанні з ХОЗЛ виявилось переважання прогностично несприятливих типів ремоделювання ЛШ: ексцентричної й концентричної гіпертрофії ЛШ (ЕГ й КГ). Так, якщо сумарна кількість осіб з ЕГ й КГ в групі з ізольованою ХСН складає 53,3%, то серед осіб з супутньою ХОЗЛ цей показник збільшується до 72,9% ($p < 0,05$). Вірогідно менша і кількість осіб з нормальною геометрією (НГ) й концентричним ремоделюванням (КР) ЛШ: 27,1% в 1-й групі й 46,7% в 2-й групах ($p < 0,05$). Пацієнти групи порівняння відрізнялись також за типами діастолічної дисфункції лівого шлуночка (ДДЛШ). Так, в 1-й групі хворих спостерігається менша кількість осіб зі «сповільненим» типом ДДЛШ, й більша – з «псевдонормальним» й «рестриктивним». Пацієнти з поєднаною патологією мали більш низькі показники систолічної функції й кількість хворих з ФВ ЛШ $< 45\%$ була більшою, проте різниця за цим показником не досягла критерія вірогідності. Ступінь систолічної дисфункції ЛШ залежала від вираженості обструктивно-рестриктивних порушень в групі хворих з ХСН в поєднанні з ХОЗЛ, так позитивний кореляційний взаємозв'язок спостерігається між ФВ ЛШ й об'ємом форсованого видиху за 1-шу секунду (ОФВ1), максимальною об'ємною швидкістю повітря на рівні середніх та великих (МОШ50 й МОШ75) бронхів ($r = 0,62$; $r = 0,61$; $r = 0,65$; $r = 0,75$ відповідно, $p < 0,05$). Серед пацієнтів з ХСН та ХОЗЛ виявлено більше осіб з низькою толерантністю до фізичного навантаження, ніж у групі з ізольованою ХСН, що відображено в дистанції, яка пройдена за 6 хвилин ($308,9 \pm 10,4$ м й $336,5 \pm 11,3$ м відповідно в 1-й та 2-й групах, $p > 0,05$).

Висновки. Для хворих із поєднанням ХОЗЛ та ХСН на тлі ІХС у порівнянні із хворими з ізольованою ХСН на тлі ІХС характерні збільшення порожнини правого шлуночка (на 12%) та наявність у 41,9% хворих легеневої гіпертензії. ЛП корелює з ОФВ1 та збільшенням порожнини лівого передсердя (на 4,1%). Наявність ознак збільшення правих відділів серця у хворих із ХСН на тлі ІХС та збереженою систолічною функцією лівого шлуночка дозволяє запідозрити супутнє ХОЗЛ та проводити відповідне обстеження.

Актуальні питання теоретичної та клінічної медицини : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених, м. Суми, 10-12 квітня 2013 р. / Відп. за вип. М.В. Погорелов. — Суми : СумДУ, 2013. — С. 287-288.